

Hensigten, nemlig, at være Underholdning for Fæstebondestanden — ere af den Natur, at de ikke tilkomme noget enkelt Individ af denne Stand eller kunne gøres gjældende af et saadant, men de tilkomme Staten i det Hele taget, eller om man vil, Staten i Bondestandens og den almindelige offentlige Interesse; efter at have paavist dette, siger han, at Gierne ikke have en saadan almindelig Eiendomsret til disse Jorder, men, at de „i Almindelighed maae taale, at Staten til enhver Tid, under billigt Hensyn til samtlige Interessers Tær, nærmere regulerer denne Raadighed, saaledes som foreliggende Forhold fordrer, for at Niemedet, — som er Fæstebondens Underhold — kan stee Jyldest“. Han siger dernæst, at i den nyeste Tid har dette Forhold stillet sig paa en væsentlig anden Maade og givet grundet Anledning til at befrygte, „at den Klasse af Statsborgere, som har udgjort den hidtilværende Bondestand, lidt efter lidt vil blive fortrængt fra Bestielsen af de Gaarde, som herefter ville blive fæstledige, og han siger, at saaledes „vil Bondestanden ved de forandrede Forhold snart kunne være skilt ved den samme, efter den hidtil bestaaende rettlige og factiske Tilstand, tilkommende Afgang til at erholde de heromhandlede Jorder til Brug eller Gie paa lempelige Bilskaar, og Godseierne erhverve en overordentlig Fordeel, som de ikke med Føie kunde gjøre Regning paa, da de erhvervede Godserne; men, tilføjer han endvidere, at tilstede Godseierne denne Fordeel, vilde være „en sfrigende Uretfærdighed imod Fæstebondestanden som Heelhed“, thi „det vilde være en sfrigende Uret imod Efterkommerne af dem“, som man tidligere ligefrem tvang til at blive paa Bøndergaardene, for at opdyrke dem for Godseierne, idet man nemlig gav Godseierne Ret til at tvinge Fæstebondestanden til at blive paa Gaarden eller at arbejde i Jern i Kjøbenhavn i flere Aar, naar Bedkommende ikke vilde modtage Gaarden. Men, efterat Bondestanden saaledes har været tvungen til at forbedre dette Gods, saaledes at det er kommet i den Stand, det nu er, siger endvidere Statsraad Larsen, — og jeg troer med Rette, — at det vilde være en sfrigende Uret, nu at lade et

saadant Forhold henstaae uordnet, saa at Godseierne enten kunde drive denne Befolkning til, tomhændet at forlade disse Jorder eller nøde den til at underkaste sig saadanne trykkende og byrdefulde Bilskaar, som dog tilfodt vilde føre til dens „Forarmelse og Undertrykkelse“.

Det er dette Raisonnement, jeg væsentligst skal holde mig til, idet jeg endnu kun gaaffe kort skal antyde hvad den forhenværende Indenrigsminister i sin Tid har sagt til Landbocommissionen. Han har nemlig sagt: „Naar altsaa statsøkonomiske og politiske Grunde fordrer, at Fæstebaandet fjernes, saa kan det ei stee retfærdigen paa anden Maade, end at den forøgede Verdi, som vindes ved Fæstegaardens Fritagelse for Fæstebaandet, tillægges Fæsteren eller hans Efterladte, medens Fæstegaardens Gier beholder den Verdi, som Gaarden i sin nuværende lovbestemte Retstilstand har. Der maa saaledes finde en gjenfærdig Udløsning Sted paa samme Maade, som den allerede forlangt er udført i andre Stater“.

Efter det af mig saaledes Udhævede, kan jeg roligt lade D'Herrer kalde denne Betragtningssmaade ubillig, uretfærdig o. s. v. Jeg skal ikke opholde mig derved. Den hele Grundanskuelse, hvorfra D'Herrer gaae ud, er urigtig, og paa Grund deraf maa, som jeg tidligere bemærkede, ogsaa deres Slutning blive urigtig. For en fri og uhildet Betragtning vil det være klart, at Godseierne netop faae fuldstændig Erstatning for det, de eie i Fæstegodsset, naar de faae fuldstændig Erstatning for det, som de kunne udbringe deraf. Naar de faae godtgjort Bestaffenheden af den Eiendom, de have, saa faae de ogsaa fuldstændig Erstatning for Alt, hvad de i Virkeligheden eie.

Casse: Jeg har den Tillid til Børgten af de Grunde, jeg har anført, at jeg ikke skal opholde det ærede Thing med at inødegaae de Bemærkninger, den ærede Rigsdagsmand, der sidst havde Ordet, ansøgte, og jeg skal det saa meget mindre, som det Hele jo bevæger sig om en Fremstilling af historiske Forhold, tildeels blandet med noget Juridisk, som har fremkaldt en Fortolkning, hvorved Endeel, om jeg maa bruge det Udtryk, have flaaet sig fast, men som ogsaa har været saa bestridt, at det ikke vil være